

**Konkurs przedmiotowy z języka polskiego
dla uczniów szkół podstawowych
7 lutego 2015 r. – zawody III stopnia (wojewódzkie)**

Informacje dla ucznia

- W teście znajdziesz różne typy zadań. W niektórych podane są cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Wybierz tylko jedną z nich. W innym trzeba zdecydować o prawdziwości zdań. Zaznacz w dowolny, ale czytelny sposób każdą wybraną odpowiedź. Jeśli się pomylisz, błąd otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.
- Rozwiązania pozostałych zadań zapisz starannie w wyznaczonych miejscach.
- Czas pracy z testem wynosi 60 minut.

Powodzenia!

Tekst I.

Czym jest gwiazda? Jest to kuliste ciało niebieskie zbudowane głównie z wodoru i helu*. Porusza się po swoim torze, czyli orbicie. Astronomowie mogą ustalić wiek, skład chemiczny oraz wiele innych cech gwiazdy, badając wysyłane przez nią światło. Najlepiej widoczną z Ziemi gwiazdą jest Słońce. Znajduje się ono w centrum Układu Słonecznego, w odległości około 150 milionów kilometrów od naszej planety. Terminu *gwiazda* najczęściej używa się jednak w odniesieniu do innych ciał niebieskich, dużo bardziej oddalonych. Można je obserwować z Ziemi jedynie na nocnym niebie, gdyż wtedy nie przyćmiewa ich Słońce. Jeśli niebo nie jest zamglone ani zachmurzone, są one na nim widoczne migoczące, nieruchome w stosunku do siebie nawzajem i innych obiektów świetliste punkty.

Przy sprzyjających warunkach pogodowych gołym okiem można dostrzec około 3-4 tysiące gwiazd, a ich liczba zależy od czasu i miejsca obserwacji. Regiony nieba o największym zagęszczeniu gwiazd położone są w okolicach Drogi Mlecznej, która jest dużą galaktyką*. Wewnątrz niej właśnie znajduje się Układ Słoneczny. Kilkaset widocznych na niebie gwiazd wyróżnia się wyjątkowym blaskiem. Układają się one w charakterystyczny sposób określany mianem gwiazdozbiorów lub konstelacji. Większość cywilizacji wykorzystywała gwiazdozbiory w nawigacji. Niegdyś granice konstelacji nie były jednoznacznie wytyczone. Dopiero w 1928 roku Międzynarodowa Unia Astronomiczna zatwierdziła obowiązującą współcześnie listę 88 gwiazdozbiorów. Są one niezbędne w identyfikacji rejonów nieba, w których występują różne zjawiska astronomiczne.

Nazwy wielu gwiazdozbiorów mają swoje korzenie w mitologii greckiej, np. konstelacja Oriona, który był mitologicznym, niezwykle urodziwym olbrzymem. Znaczna część nosi nazwy instrumentów naukowych lub urządzeń technicznych, np. gwiazdozbiór Lunety.

Rozgwieżdżone niebo inspirowało prace poetów, pisarzy, filozofów oraz muzyków. Dziś z kolei mieszkańcy wielu krajów świata uważają, że dostrzeżenie spadającej gwiazdy może być wspaniałym znakiem, o ile tylko natychmiast zamkniemy oczy i pomyślimy życzenie, które ma się spełnić. Ponoć dobrze jest zachować to życzenie tylko dla siebie.

Na podstawie: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Gwiazda>

*Wodór i hel – pierwiastki chemiczne.

*Galaktyka – duży, powiązany układ gwiazd, pyłu, gazu i ciemnej materii.

1. Oceń, które z poniższych zdań jest prawdziwe. Zaznacz P przy zdaniu prawdziwym. (0-1)

1.	Gwiazdozbiory pomagały żeglarzom bezpiecznie docierać do portu.	P
2.	Światło słoneczne ułatwia obserwację konstelacji gwiazdnych.	P
3.	Droga Mleczna jest częścią Układu Słonecznego.	P

2. Na podstawie tekstu wybierz poprawne uzupełnienie luk **2.1** i **2.2**. (0-2)

Wyrazy: **2.1** i konstelacje są w tekście połączone spójnikiem *lub*, ponieważ **2.2**

2.1

A. galaktyka

B. gwiazdozbiory

2.2

A. mają podobne znaczenie.

B. należą do jednej rodziny wyrazów.

3. Z tekstu wynika, że charakterystyczne cechy gwiazdozbioru to: (0-2)

1 –

2 –

4. Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. (0-1)

Duży, powiązany układ gwiazd, pyłu, gazu i ciemnej materii to

A. galaktyka.

B. orbita.

C. gwiazdozbiór.

D. konstelacja.

5. Podaj dwa argumenty potwierdzające, że tekst I ma charakter popularnonaukowy. (0-2)

1 –

2 –

6. Jakim słowem można zastąpić w poniższym zdaniu podkreślony wyraz? (0-1)

Są one niezbędne w identyfikacji rejonów nieba, w których wystąpiły różne zjawiska astronomiczne.

.....

7. Z podanego zdania wypisz podmiot i orzeczenie, a następnie nazwij ich rodzaje. (0-2)

Najlepiej widoczną z Ziemi gwiazdą jest Słońce.

podmiot –,

orzeczenie –,

8. Przekształć podane zdanie na stronę bierną. (0-1)

Międzynarodowa Unia Astronomiczna zatwierdziła obowiązującą wspólnie listę 88 gwiazdozbiorów.

.....
.....

9. Wyjaśnij dwa znaczenia słowa *gwiazda*. (0-2)

1 –

2 –

10. Uzupełnij tabelę, wpisując związki frazeologiczne związane z *gwiazdą*. (0-2)

Związek frazeologiczny	Znaczenie
	Mieć wyjątkowe szczęście, powodzenie w życiu.
	Chcieć za dużo, mieć marzenia niemożliwe do spełnienia.

11. Zapisz formy celownika liczby pojedynczej i mnogiej rzeczownika *gwiazda*. (0-2)

.....,

12. Wykonaj wykres zdania. Nazwij jego rodzaj. (0-2)

Jeśli niebo nie jest zamglone ani zachmurzone, gwiazdy są na nim widoczne jako migoczące, świetliste punkty.

.....

13. Ułóż wyrazy w kolejności alfabetycznej. (0-1)

gwiazdka, gwiazdozbiór, gwiezdny, gwiazdzisty, gwiazdkowy, gwiazda

.....

Tekst II.

Orion:

1. mit. gr. mityczny myśliwy beocki, olbrzym o niezwyklej urodzie, ukochany bogini Eos;
2. żegl. typ jachtu żaglowego;
3. wyraźny gwiazdozbiór równikowy; w szerokości geograficznej Polski widoczny od października do maja.

Na podstawie: *Encyklopedia PWN*

14. W którym z podanych wyżej znaczeń słowo *Orion* nie wystąpiło w tekście I? (0-1)

.....

15. Zredaguj ogłoszenie o otwarciu planetarium w jednym z polskich miast. Wykorzystaj dwie informacje z tekstu II. Podpisz się jako AB. (0-3)

.....
.....
.....
.....
.....

Tekst III.

Jarosław Iwaszkiewicz, *Plejady* (fragm.)

Plejady* to gwiazdozbiór już październikowy.
Po szafirowym niebie płynie jak baranki,
Ponad drzew skrytych nocą oniemiałe głowy,
Ponad brzóz skamieniałych pozłociste pianki.
Powracam do milczenia i słodyczy nieba,
Które płaszczem jesiennym pełnym gwiazd połyska.
Pełne stodoły złota, stoły pełne chleba
I skrzypi na zawiasach gwiazdzista kołyska.

* Plejady: gromada gwiazd.

16. Co jest tematem wiersza? (0-1)

.....

17. Zacytuj fragment, w którym podmiot liryczny ujawnia swoją obecność. (0-1)

.....

18. Zapisz dwa argumenty potwierdzające, że wiersz jest rytmiczny. (0-2)

1 –

2 –

19. W wierszu wśród środków poetyckich nie występuje (0-1)

A. wyraz dźwiękonaśladowczy.

B. epitet.

C. ożywienie.

D. przenośnia.

20. Napisz opowiadanie pod tytułem: *W pewną gwiazdzistą noc...* (0-10)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.